

ŠOŠTAKOVIČEVA SIMFONIJA IN JESENSKI KONCERTI

Koncertna sezija v Ljubljani pri vsej pestrosti sporedov in raznovrstnosti izvajalcev ni kdo ve kako obilna. Od septembra do decembra smo slišali kakih petnajst koncertov, izmed katerih sta bila le dva orkestralna. Naše malo mesto goji s trajnim uspehom le komorno glasbo, ker ima v svoji sredi dovolj reproduktivnih umetnikov, ki jamčijo za stalne koncerte manjšega obsega. Glasbena Matica združuje glavni kader teh nastopajočih in prireja v Hubadovi dvorani intimne koncerte, ki imajo največkrat stilni in zaključeni značaj, včasih pa se nam predstavljajo v okviru teh intimnih večerov komorna udruženja ali solisti, ki skušajo s svobodno izbranim programom pritegniti poslušalce v svet svojevrstnega muziciranja. Slišali smo koncert francoskih serenad, izvajan izjemoma na dvorišču ljubljanskega rotovža. Baročnim stebrom in ločnim obokom se glasba 18. stoletja dobro prilega. Čuli smo pianista Trosta in čelista Leskovica, izvrstni Brandl trio, koncert sodobne slovenske glasbe, čelista Šedelbauerja in skladbe avstrijske sodobne produkcije. Najpomembnejši komorni koncert pa se je vršil v Filharmonični dvorani z nastopom odličnega ljubljanskega kvarteta. Solistična koncerta sta bila v vsem tem času dva: pianist Noč v Filharmoniji in organist Arnič v stolnici; dasi slednji ni nastopil popolnoma sam, je bil vendar glavni poudarek na njegovih skladbah in na njegovi orgelski igri. Spominski koncert je bila proslava Davorina Jenka, reprezentančni koncert novinarska prireditel in poskus, ki obeta novo vrsto sorodnih koncertov: nastop radijskega orkestra s pianistom Šivicem in dirigentom Šijancem. Naposled navajam največji in po umetniški plati najzrelejši nastop ljubljanske Filharmonije z dirigentom Matačičem. Ta koncert je bil višek dosedanje sezijske in ga bo presegel morda le še drugi, obetani koncert filharmoničnega orkestra.

Pomudili se bomo le pri nekaterih koncertih, ki so važni za razvoj slovenske glasbene produkcije in reprodukcije.

Omeniti moram, da je slovenska pianistična šola nekoliko šibkejša od violinske in pevske, ki sta objektivno na prav lepi višini. Zato je bil posebno dobrodošel koncert pianista Noča, ki naj bi bil predstavnik slovenskega pianističnega rodu. Noč je več kakor nadarjen, izredno sposoben je! Izvrsten spomin in neverjetna spretnost sta mu kar prirojeni, zato z lahkoto vzdrži največje napore težkega sporeda, kakršen je bil na njegovem večeru. O tem pianistu se čujejo najrazličnejša mnenja. Uganka je. Kolikrška je njegova spretnost, prav tolikšen je njen poudarek pri njegovi interpretaciji in skoraj enak tudi prezir muzike v skladbah, ki jih podaja. Spretnost, sem zapisal, ne tehnika. Kajti spretnost je zmožnost ali gibčnost prstov in roke, kratko tistega dela telesa, ki je slučajno v toku igre. Tehnika pa je že več, je način gibanja prstov ali roke, kako izrazimo določene muzikalne fraze s pomočjo spretnosti. Jasno je, da je tako tolmačena tehnika najtesneje zvezana z izvajalčevo muzikalnostjo in da ni svet zase, ki bi ga bilo mogoče gojiti ločeno od muzikalnosti. Pri Noču opazi poslušalec neko podzavestno, prav oddaljeno in še nedoločeno bližanje k globljemu doživljanju umetnin. Toda ta poskus, ki ga na njegovih prejšnjih nastopih še ni bilo mogoče ugo-

toviti, je le senca, nekako sanjsko občutje umetnine namesto živega, življenjskega doživetja skladb. Nad tem medlim občutjem pa gospoduje briljantna spretnost, ki je v resnici občudovanja vredna in ki je žal premnogokrat sama sebi namen. Zato učinkuje pianist le s skladbami, ki tako spretnost poudarjajo, kakor nekatera Chopinova in po večini Lisztova dela. Toda tudi v teh umotvorih živi mogočni duh skladateljev. Tega doumeti, doživeti, dočutiti je naloga reproduktivistov. Kajti vse skladbe, ki so bile na sporedu, tudi najneznatnejša in „najbanalnejša“, kakor jo morda po krivici imenujemo, so tako velike in žive po svojem duhu, da se moramo globoko pokloniti geniju, ki jih je ustvaril in nam te prečudne in prelepe zvoke podaril iz neznanega sveta ustvarjalcev. Umetniški zločin pa je, če izvajalec zlorablja skladbo za to, da pokaže svojo ubogo spretnost kakor rekorder, in se vprašuje: kdo preigra hitreje do konca? Umetnik, ki dela tako, je na napačni poti. Škoda, velika škoda pianistovih zunanjih moči, sposobnosti, vztrajnosti in žilavosti, če jih ne porablja za pravi namen muziciranja.

Pravo nasprotje je Noču pianist Trost z Dunaja. Druga skrajnost, ki je je samo muziciranje. Prav nobenega poudarka ne čujemo na tehniki, ki je kljub temu brezhibna in ki noče biti bravurna. Zato pa je njegovo podajanje čista umetnost, dà, celó preveč asketična in preveč odmaknjena iz življenja, recimo, preveč onostranska. Ta vzgon v skrajne sfere tonskih občutij se pozna predvsem v skladbah, kakor je bila klasicistična Schubertova sonata, ki že itak ni zelo barvita in jo taka interpretacija spremeni v preveč okostenele oblike.

Slišali smo odlične reproduktivne osebnosti, čuli smo pa na koncertu ljubljanske Filharmonije tudi novo skladbo, ki je edinstvena v obilici ostalih novih kompozicij, ki jih rodi današnja doba.

Na sporedu omenjenega koncerta je bila Šoštakovičeva simfonija v štirih stavkih. Bila nam je razodetje. Prav vzhodni Slovan je tisti, ki iz neorientiranosti srednje in zapadne Evrope pokaže prvi rešilno pot iz zagat, v katerih bi sodobna umetniška produkcija kmalu zastala in zamrla. Naslednik slovite petorice ruskih skladateljev uporablja moderno kromatiko in instrumentalne zvočne učinke evropskega Rusa Stravinskega. Svoje čudovite domisleke je vklenil v široko formo, v katere mejnih stavkih je živ in duhovit in jim predpiše skrajno hitrost. Široko se razpoje v Lentu, čigar nastrojenje je à la Čajkovski, in strne vse svoje bogato glasbeno doživljanje v sodobno, današnjemu čustvovanju primerno obliko. To, kar so dali umetniški tvorci v caristični Rusiji zapadnemu glasbenemu svetu, namreč novo življenje, daje moderna Rusija s svojo visoko umetniško kulturo Evropi, izhod iz vprašanj, ki begajo iščoč: nazaj k neizumetničeni, pristni in polnokrvni glasbi. Ni dvoma, da bodo take umetnine obstale. Čuli smo, kar smo iskali in kar smo si želeli. Kajti v vseh obupnih borbah za izraz, v izgubljenih ali poplačanih naporih je vsakdo poskušal doseči muzikalno doživetje v novi obliki. Brez bojazni in brez pridržka lahko rečemo: evo uspeha! Zato z napetostjo čakamo Šoštakovičeve opere, ki nam jo gledališče obeta. Končno, formalno analizo Šoštakovičevega dela bom podal potem, ko bomo slišali še oblubljeno operno stvaritev.

Marijan Lipovšek.